

5.10.2022

Yhteisöt ja toimintakyky -osasto
Lapset ja nuoret -yksikkö
Neuvotteleva virkamies Arja Ruponen

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon maksuja koskeva valtioneuvoston asetus vuonna 2023

Pääasiallinen sisältö

Korkeakouluopiskelijoiden opiskelijakohtaisen terveydenhoitomaksun, terveydenhoitomaksun viivästmaksun ja käyttämättä jätetystä ajasta perittävän maksun suuruudesta säädetään vuosittain valtioneuvoston asetuksella.

1 Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettu laki (695/2019, jäljempänä opiskeluterveydenhuoltolaki) tuli voimaan 1.1.2021. Laissa säädetään korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä, tuottamisesta ja rahoittamisesta. Kansaneläkelaitos vastaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä valtakunnallisesti. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (jäljempänä YTHS) toimii valtakunnallisena palveluiden tuottajana. Opiskeluterveydenhuoltoon sisältyvät palvelut määräytyvät terveydenhuoltolain (1326/2010) 17 §:n mukaan.

Opiskeluterveydenhuoltolain 17 §:n mukaan korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon kustannukset katetaan valtion Kansaneläkelaitokselle maksamalla rahoituksella sekä opiskelijoiden Kansaneläkelaitokselle suorittamalla terveydenhoitomaksuilla. Opiskeluterveydenhuollon hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista 77 prosenttia rahoitetaan valtion varoista, ja opiskelijoilta perittäville terveydenhoitomaksuilla katetaan 23 prosenttia kustannuksista. Opiskeluterveydenhuoltolain 14 §:n mukaan opiskeluterveydenhuollon hyväksyttäviksi kustannuksiksi katsotaan opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuottamisesta aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset kustannukset. Opiskeluterveydenhuollon hyväksyttävät kokonaiskustannukset muodostuvat opiskelijalle annettavien opiskeluterveydenhuollon palvelujen opiskelijakohtaisesta hyväksyttävästä kustannuksesta kerrottuna läsnä olevaksi ilmoittautuneiden korkeakouluopiskelijoiden määrällä.

Korkeakouluopiskelijan, joka on ilmoittautunut läsnä olevaksi oppilaitokseen tai opiskelee Maanpuolustuskorkeakoulussa muita kuin upseerin virkaan vaadittavia sotatieteellisiä ja sotilasammattillisia opintoja, on suoritettava lukukausikohtainen terveydenhoitomaksu Kansaneläkelaitokselle. Terveydenhoitomaksun suuruus määrätään vuosittain siten, että opiskelijoiden rahoitusosuus jaetaan arvioidulla läsnä oleviksi ilmoittautuneiden opiskelijoiden määrällä. Terveydenhoitomaksu on saman suuruinen kaikille opiskelijoille.

Opiskeluterveydenhuoltolain 25 §:n mukaan terveydenhoitomaksun suuruudesta tulee säätää vuosittain ennen marraskuun 30 päivää annettavalla valtioneuvoston asetuksella, jotta maksun suuruus olisi sekä Kansaneläkelaitoksen että opiskelijoiden tiedossa heti seuraavan vuoden alussa. Valtioneuvoston asetuksella säädetään lisäksi opiskeluterveydenhuoltolain 27 §:n mukaisesti terveydenhoitomaksun viivästymismaksun suuruudesta sekä 34 §:n mukaan käyttämättä jätetystä ajasta perittävän maksun suuruudesta.

2 Asian valmistelu

Valtioneuvoston asetus korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon maksuista vuonna 2023 on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa.

3 Nykytila ja keskeiset ehdotukset

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon maksuista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1037/2021) säädetään, että opiskelijakohtainen terveydenhoitomaksu vuonna 2022 on 71,60 euroa ja terveydenhoitomaksun viivästymismaksu 5,00 euroa. Käyttämättä jätetystä ajasta peritään 40,00 euron maksu. Maksut ovat pysyneet saman suuruisena vuosina 2021 ja 2022.

Sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (883/2004, koordinaatioasetus) on Suomessa voimassa olevaa, velvoittavaa oikeutta. Koordinaatioasetuksen mukaan henkilöltä, joka on vakuutettuna toisessa jäsenvaltiossa, ei voida periä vakuutusmaksuja toisessa jäsenmaassa. Opiskeluterveydenhuoltolain 24 §:n mukaan velvollisuus maksaa terveydenhoitomaksu Kansaneläkelaitokselle koskee kaikkia läsnä olevaksi ilmoittautuneita korkeakoulujen tutkinto-opiskelijoita. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon ei ole aiemmin katsottu kuuluvan koordinaatioasetuksen soveltamisalaan 3 artiklan 1 kohdan a) alakohdan sairausetuutena, kuten muun muassa kunnan järjestämisvastuulla oleva julkinen terveydenhuolto. Keskeisenä perusteluna tälle on ollut se, että opiskeluterveydenhuoltoa on pidetty pääosin ennaltaehkäisevänä palveluna. Opiskeluterveydenhuoltolain uudistamisen yhteydessä tulkintalinjaa ei muutettu, joten myös EU:n alueelta tulevien opiskelijoiden, jotka kuuluvat lähtömaansa sosiaaliturvaan, on tullut maksaa terveydenhoitomaksu Kellalle.

Tulkintalinja tuli uudelleen tarkasteluun syksyllä 2021, kun asia tuli esiin Belgian sosiaaliturvalaitoksen Solvit-menettelyyn saattaman asian yhteydessä. Kysymykseen saatiin EU-komission epävirallinen kannanotto, jonka mukaan opiskeluterveydenhuollon palvelut täyttäisivät koordinaatioasetuksen mukaisen sairausetuuden määritelmän. Tämä tarkoittaa sitä, että myös opiskeluterveydenhuollon palvelut kuuluvat koordinaatioasetuksen 883/2004 soveltamisalaan. Linjausmuutoksen seurauksena EU- tai ETA-valtiosta, Sveitsistä tai Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneestä kuningaskunnasta tuleva korkeakoulututkintoa suorittava opiskelija (EU-tutkinto-opiskelija), joka kuuluu edellä mainittujen valtioiden sairaanhoidon kustannusvastuulle, on oikeutettu YHTS:n järjestämiin palveluihin suoraan koordinaatioasetuksen perusteella. Suomella on myös tällöin oikeus laskuttaa annetusta hoidosta aiheutuneet kustannukset opiskelijan sairaanhoidosta vastuussa olevalta, edellä mainitulta valtiolta, eikä kyseiseltä opiskelijalta voida periä YHTS:n toiminnan kattamiseksi tarkoitettuja maksuja.

Muuttuneen koordinaatioasetuksen tulkintalinjan mukaisesti läsnä olevaksi ilmoittautuneelta EU-tutkinto-opiskelijalta, joka kuuluu EU- tai ETA-valtion, Sveitsin tai Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdisty-

neen kuningaskunnan sairaanhoidon kustannusvastuulle, ei peritä korkeakouluopiskelijoiden terveydenhoitomaksua eikä maksun viivästymismaksua. Tulkintalinja aiheuttaa muutoksia rajat ylittävästä terveydenhuollosta annettuun lakiin (1201/2013), jonka muutosta koskeva hallituksen esitys HE 138/2022 vp on annettu eduskunnalle. Esityksessä ehdotetaan, että Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiöllä olisi oikeus hakea edellä mainitulta valtiolta korvauksia opiskelijalle annetun terveydenhuollon palvelun kustannuksista, jos valtio vastaa kyseisistä kustannuksista kansainvälisen lain tai sopimuksen nojalla. Opiskeluterveydenhuoltolakiin tehtäisiin muuttuneesta tulkintalinjasta aiheutuvat muutokset myöhemmin.

Opiskeluterveydenhuoltolain 14 §:n mukaan opiskeluterveydenhuollon hyväksyttäviksi kustannuksiksi katsotaan opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuottamisesta aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset kustannukset, ottaen huomioon laatua, vaikuttavuutta, taloudellisuutta ja tuottavuutta koskevat Kansaneläkelaitoksen järjestämistä vastuuseen sisältyvät tavoitteet. Opiskeluterveydenhuollon hyväksyttävät kokonaiskustannukset muodostuvat opiskelijalle annettavien opiskeluterveydenhuollon palvelujen opiskelija-kohtaisesta hyväksyttävästä kustannuksesta kerrottuna läsnä olevaksi ilmoittautuneiden korkeakouluopiskelijoiden määrällä.

YTHS:n opiskeluterveydenhuollon opiskelijakohtaiset kustannukset ovat aiemmin olleet vakaat. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden tulo korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon YTHS:n palvelujen piiriin vuoden 2021 alusta kasvatti YTHS:n asiakkaiden määrän noin kaksinkertaiseksi, eikä siitä, poikkeaaako ammattikorkeakouluopiskelijoiden palvelutarve yliopisto-opiskelijoiden palvelutarpeesta ole ollut luotettavaa tietoa. Laajentuneen korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollon ensimmäinen toimintavuosi 2021 oli erittäin poikkeuksellinen pandemian aiheuttaman poikkeustilanteen vuoksi. Koronapandemian aiheuttama poikkeuksellinen tilanne on jatkunut myös vuonna 2022. Opiskelijoiden etäopiskelu sekä muu epävarmuus ovat lisänneet opiskelijoiden mielenterveyspalvelujen kysyntää voimakkaasti. Sitä, poikkeaaako ammattikorkeakouluopiskelijoiden palvelujen käyttö yliopisto-opiskelijoista pysyvää lisäresurssitarvetta aiheuttaen, on liian varhaista arvioida. Myöskään sitä, mille tasolle opiskelijoiden mielenterveyspalvelujen kysyntä covid-pandemian jälkeen vakiintuu, ei vielä tiedetä. Vuoden 2023 rahoitustarpeen arviointia vaikeuttaa poikkeusolosuhteiden lisäksi myös se, että YTHS:n tilinpäätöksen mukaan YTHS:lle myönnettyjä määrärahoja jäi vuonna 2021 käyttämättä rekrytointiongelmien takia.

Kansaneläkelaitoksen sosiaali- ja terveysministeriölle 12.8.2022 toimittaman arvion mukaan YTHS:n korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon kokonaiskustannus olisi 87,4 miljoonaa euroa vuonna 2023. Läsnä olevia opiskelijoita olisi Kansaneläkelaitokselta saadun arvion mukaan vuonna 2023 yhteensä 273 000 opiskelijaa (kevät- ja syyslukukauden keskiarvo). Opiskelijavalintatietojen avulla kyetään arvioimaan suhteellisen hyvin seuraavan vuoden opiskelijamäärää, vaikka lopullinen tieto kunkin vuoden opiskelijamäärästä varmistuu aina jälkikäteen, seuraavan vuoden huhtikuussa. Hyväksyttävää opiskelijakohtaista kustannusta on esitetty nostettavaksi vuoden 2021 ja 2022 tasosta 9,26 eurolla, 320,16 euroon.

EU-tutkinto-opiskelijat (noin 4 400 henkilöä) eivät enää olisi velvollisia maksamaan terveydenhoitomaksua, joten heidän osuutensa, 1,4 milj. euroa, vähennettäisiin YTHS:n kokonaiskustannusten kululaskelmasta määriteltäessä valtion ja opiskelijoiden maksuosuutta. EU-tutkinto-opiskelijoiden hoidosta vastaavan summan arvioidaan tulevan katetuksi opiskelijoiden sairaanhoidosta vastuussa olevilta valtioilta saatavilla maksuilla. EU-tutkinto-opiskelijoiden rahoitusosuuden poisto sisältäisi 1,1 milj. euroa valtion osuutta sekä 0,3 milj. euroa terveydenhoitomaksujen vähenemää. Terveydenhoitomaksu vuodelle 2023

määriteltäisiin siten, että opiskelijoiden rahoitusosuus kokonaiskustannuksista jaettaisiin muiden kuin EU-tutkinto-opiskelijoiden kesken. Heitä olisi arvion mukaan 268 600. Opiskelijakohtaiseksi terveydenhoitomaksuksi tulisi tällöin 73,60 euroa, eli 36,80 euroon lukukaudelta.

Opiskeluterveydenhuoltolain 27 §:n mukaisesti terveydenhoitomaksun viivästymismaksu voi olla enintään 15 prosenttia lukukauden terveydenhoitomaksun määrästä, mikä olisi enintään 5,52 euroa vuonna 2023. Terveydenhoitomaksun viivästymismaksu on ollut 5 euroa vuosina 2021 ja 2022, eikä Kela näe perusteltua tarvetta poiketa kuluttajasaatavien perinnässä yleisesti käytetystä 5 euron maksumuistutuskulusta (vrt. laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513, 10 a §). Vähäiset muutokset viivästymismaksun määrässä aiheuttaisivat siitä saatavaan rahalliseen hyötyyn nähden ylimääräistä työtä Kelassa niin järjestelmätasolla, maksujenhallinnassa kuin myös viestinnässä opiskelijoiden suuntaan. Terveydenhoitomaksun viivästymismaksuun ei siten esitetä muutosta vuodeksi 2023.

Käyttämättä jääneistä ajoista perittävä maksu on ollut 40 euroa vuosina 2021 ja 2022. Maksu säilyisi ennallaan vuonna 2023.

4 Pääasialliset vaikutukset

Ehdotettavalla asetuksella säädettäisiin määräaikaisesti opiskeluterveydenhuoltolain 25, 27 ja 34 §:n mukaisten maksujen suuruudesta vuonna 2023. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon opiskelijakohtainen terveydenhoitomaksu olisi 73,60 euroa, eli 36,80 euroa lukukautta kohden vuonna 2023. Terveydenhoitomaksu nousisi kahdella eurolla edellisvuoteen verrattuna. Maksun määrään tulisi siten vähäinen muutos, mutta opiskelijoiden maksurasitus ei muuttuisi merkittävästi. Terveydenhoitomaksun viivästymismaksun sekä käyttämättä jääneistä ajoista perittävän maksun määrät säilyisivät ennallaan. Terveydenhoitomaksun viivästymismaksu olisi 5 euroa ja käyttämättä jääneestä ajasta perittävä maksu 40 euroa vuonna 2023.

EU-asetuksen 883/2004 soveltamista koskeva muutettu tulkintalinja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta poistaisi korkeakouluopiskelijoiden terveydenhoitomaksuvelvoitteen toisesta EU- tai ETA-valtiosta, Sveitsistä tai Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneestä kuningaskunnasta tulevilta opiskelijoilta. Muutos selkeyttäisi EU-tutkinto-opiskelijoiden asemaa, mutta se ei vaikuttaisi YTHS:n tarjoamaan palveluvalikoimaan tai vaikuttaisi EU-tutkinto-opiskelijoiden oikeuteen saada YTHS:n tuottamia opiskeluterveydenhuollon palveluita.

YTHS:n oikeudesta hakea valtiolta korvauksia opiskelijalle annetun terveydenhuollon palvelun kustannuksista, silloin kun EU- tai ETA-valtio, Sveitsi tai Ison-Britannia ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta vastaa kyseisistä kustannuksista kansainvälisen lain tai sopimuksen nojalla, on esitetty säädettäväksi eduskunnalle annetussa hallituksen esityksessä 138/2022 vp. Ehdotetut valtion korvausta koskevat menettelysäännökset vastaisivat voimassa olevan lain julkisen terveydenhuollon ylläpitäjille maksettavaa valtion korvausta ja korvaus haettaisiin Kansaneläkelaitokselta. YTHS:n ja Kelan tulisi toteuttaa koordinaatioasetuksen tulkintalinjan muutoksen toimeenpanon edellyttämät muutokset omissa järjestelmissään.

5 Lausuntopalaute

Asetusluonnos oli lausuntokierroksella 5.10.2022 – 1.11.2022 Lausuntopalvelu.fi -sivustolla. Lausunto-pyyntö toimitettiin Opetus- ja kulttuuriministeriölle, Kansaneläkelaitokselle, YTHS:lle, Suomen ylioppilas-kuntien liitolle sekä Suomen opiskelijakuntien liitolle. Lausunto saatiin....

Lausunnot ovat luettavissa Hankeikkunan sivuilla.

6 Säännökohtaiset perustelut

1 §. Terveystenhoitomaksu. Terveystenhoitomaksun suuruudesta vuonna 2023 säädettäisiin asetuksen 1 §:ssä. Maksu olisi 73,60 euroa, eli 36,80 euroa lukukautta kohden, vuonna 2023. Maksu suoritettaisiin lu-
kukausittain Kansaneläkelaitokselle opiskeluterveydenhuoltolain 24 §:n mukaisesti.

Opiskeluterveydenhuoltolain 25 §:n 1 momentin mukaan terveydenhoitomaksu on saman suuruinen kai-
kille korkeakouluopiskelijoille. Sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun Euroopan parla-
mentin ja neuvoston asetuksen (883/2004, koordinaatioasetus) mukaisesti maksua ei kuitenkaan perit-
täisi toisesta EU- tai ETA-valtiosta, Sveitsistä tai Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneestä kuningas-
kunnasta tulevilta opiskelijoilta, joiden sairaanhoidosta aiheutuvista kustannuksista edellä mainittu maa
vastaa. Kansaneläkelaitoksen arvion mukaan YTHS:n korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuol-
lon kokonaiskustannus olisi 87,4 miljoonaa euroa vuonna 2023. EU- tai ETA-valtioista, Sveitsistä tai Ison-
Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneestä kuningaskunnasta tulevien tutkinto-opiskelijoiden (n. 4400
opiskelijaa) opiskeluterveydenhuollon kustannukset peritään kunkin opiskelijan sairaanhoidosta vas-
tuussa olevalta valtiolta. Kun nämä kustannukset, 1,4 miljoonaa euroa vähennetään YTHS:n kokonaiskus-
tannuksista, Suomen valtion ja opiskelijoiden maksettavaksi jää 86 miljoonaa euroa.

Opiskelijoiden rahoitusosuus opiskeluterveydenhuollon kustannuksista on opiskeluterveydenhuoltolain
17 §:n mukaisesti 23 prosenttia. Opiskeluterveydenhuoltolain 25 §:n mukaan terveydenhoitomaksun suu-
ruus määrätään siten, että opiskelijoiden rahoitusosuus jaetaan arvioidulla läsnä oleviksi ilmoittautunei-
den opiskelijoiden määrällä. Terveystenhoitomaksu vuodelle 2023 määriteltäisiin siten, että opiskelijoiden
rahoitusosuus jaettaisiin muiden kuin EU- tai ETA-valtioista, Sveitsistä tai Ison-Britannian ja Pohjois-Irlan-
nin yhdistyneestä kuningaskunnasta tulevien tutkinto-opiskelijoiden kesken. Heitä on, on Kansaneläkelai-
toksen arvion mukaan vuonna 2023 noin 268 600.

2 §. Viivästymismaksu. Terveystenhoitomaksun viivästymismaksu olisi 5 euroa. Opiskeluterveydenhuolto-
lain 27 §:n mukaan opiskelijalta peritään viivästymismaksu, mikäli terveydenhoitomaksu maksetaan mää-
räajan jälkeen. Viivästymismaksu säilyisi ennallaan.

3 §. Käyttämättä jätetystä ajasta perittävä maksu. YTHS:llä olisi oikeus periä 40,00 euron maksu käyttä-
mättä jätetystä ajanvarauksesta. Maksu voitaisiin periä, jos henkilö on varannut ennakolta vastaanotto-
ajan palvelun saamiseksi, mutta jättää ilman hyväksyttävää syytä saapumatta varattuna aikana vastaan-
otolle. Käyttämättä jätetystä ajasta perittävän maksu säilyisi ennallaan.

7 Voimaantulo

Opiskeluterveydenhuoltolain 25 §:n 2 momentin mukaan terveydenhoitomaksun suuruudesta säädetään vuosittain ennen marraskuun 30 päivää annettavalla valtioneuvoston asetuksella.

Nyt esitetyn asetuksen olisi tarkoitus tulla voimaan 1.1.2023 ja olla voimassa 31.12.2023 saakka.

Valtioneuvoston asetus opiskeluterveydenhuollon vuoden 2024 maksujen suuruudesta tulee annettavaksi viimeistään 30.11.2023.

Esitetään, että valtioneuvosto antaa asetuksen korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon maksuista vuonna 2023.